

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора **ГОРБЕНКА Сергія Семеновича** на дисертацію **ЛЮ Ціна** тему: **«Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність обраної теми дослідження. Актуальність звернення здобувача до проблеми формування естетичної компетентності студентів в умовах освоєння фахових дисциплін не викликає сумніву з кількох причин. *По-перше*, модернізація сучасної вищої освіти висуває нові вимоги до естетичного розвитку майбутніх фахівців. Йдеться про підвищення ролі не тільки умінь застосовувати одержані знання, уміння та досвід у власній професійній діяльності, а й наявність високого духовного потенціалу, емоційно-естетичних важелів становлення особистості, здатності до творення естетичних цінностей у найрізноманітніших сферах діяльності. *По-друге*, від рівня сформованості естетичної компетентності залежить якість естетичного сприймання краси, умінь індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у практичній професійній діяльності. *По-третє*, формування естетичної компетентності здійснюється на основі методологічного, теоретичного, особистісного, методичного та технологічного рівнів. За такої ситуації підходи до формування компетентнісних якостей та культурних цінностей потребують наукового обґрунтування і відповідають сучасному стану освіти. Цьому сприяють нові концепції, погляди, наукові дослідження. *По-четверте*, одним із провідних завдань педагогічної науки є формування цілісного світосприймання та світогляду. У зв'язку з цим серед актуальних педагогічних тенденцій набуває помітного значення проблема інтеграції. Саме естетична компетентність студентів університетів є складним інтегративним феноменом, що ключає в себе естетичний смак, естетичну свідомість, естетичну культуру, творчість тощо.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України за темою «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних вищих навчальних закладах» (номер державної реєстрації 0115U003561).

До найбільш суттєвих наукових результатів, які містяться в дисертації, варто віднести те, що в ній *вперше* розроблено та експериментально перевірено методику формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, зокрема «Загальна та професійна педагогіка», «Формування ціннісного світогляду», «Історія педагогіки», «Лідерство та адміністрування», «Інноваційні

технології в освіті» та ін. Такий комплекс освітніх компонентів забезпечує гармонійний розвиток естетичної чутливості, критичного мислення та професійних компетентностей здобувачів у контексті їхньої майбутньої педагогічної діяльності. Обґрунтовано домінуючі педагогічні умови формування естетичної компетентності майбутніх педагогів, які в сукупності мають значний вплив на ефективність освітнього процесу – використання культурного контексту, міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін; створення естетично привабливого освітнього середовища; інтеграція естетичної компоненти в різні фахові дисципліни; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання.

Розроблено модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін, яка базується на сучасних підходах (системному, особистісно-орієнтованому, рефлексивному, діяльнісному, культурологічному, міждисциплінарному та ін.); включає концептуальний, змістово-діяльнісний та оціночно-результативний блоки, що взаємопов'язані між собою і враховує потреби особистісного та професійного розвитку студентів. Запропонована етапність формування естетичної компетентності, забезпечує логічну та педагогічно обґрунтовану динаміку розвитку особистості майбутнього бакалавра професійної освіти в естетичному контексті. Вона сприяє гармонійному поєднанню теоретичних знань, практичних умінь, емоційного досвіду й рефлексивної здатності до естетичного оцінювання явищ професійної та навколишньої дійсності, формуючи, таким чином, цілісну компетентну особистість, здатну до естетичного самовираження, педагогічної творчості та виховання естетичних цінностей у здобувачів вищої освіти.

З нашої точки зору, науково цінним також є те, що дисертанту вдалося уточнити сутність понять «естетична компетентність», «естетична компетентність студентів університетів» і трактувати їх, як професійну якість, що є складною інтегративною характеристикою та включає в себе здатність індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у професійній і суспільній сферах. До того ж, поняття «формування естетичної компетентності студентів університетів» розглядається дисертантом як складник цілеспрямованого і системного педагогічного процесу, спрямованого на розвиток у майбутніх фахівців здатності сприймати, оцінювати й творити естетичні цінності, інтегрувати їх у професійну діяльність та особистісний світогляд, залучати молодь до світу прекрасного.

Здобувач переконливо доводить, що феномен «естетична компетентність» формується через естетичне виховання, навчання й практичну діяльність, спрямовану на створення та сприйняття краси; характеризується здатністю молодої людини реалізовувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості) в процесі практичної роботи.

Добираючи зміст дисциплін фахової підготовки студентів університетів щодо формування естетичної компетентності, дисертант спрямовує своє дослідження на оволодіння здобувачами вищої освіти естетичними знаннями, поняттями, усвідомленням ролі естетики в навколишній дійсності й мистецтві.

Автором дисертації встановлено та детально схарактеризовано компоненти естетичної компетентності студентів університетів та визначено низку критеріїв сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, які інтегровано у чотири основні змістові площини: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, діяльнісно-поведінковий, емоційно-рефлексивний. Добираючи зміст дисциплін фахової підготовки студентів університетів щодо формування естетичної компетентності, дисертант спрямовує своє дослідження на залучення молоді до світу прекрасного, здобуття естетичних знань, розвитку почуттів, понять та усвідомлення ролі естетики в навколишній дійсності й мистецтві. На його переконання, саме мистецтво, як специфічний вид людської діяльності, де задіяні одночасно розум, почуття, воля, виконує особливу суспільну роль у збереженні духовної сутності людини.

До честі автора дисертації, з метою узагальнення досвіду з формування естетичної компетентності студентів університетів, він звертається, насамперед, до робіт, присвячених формуванню естетичної культури майбутніх фахівців, художньо-естетичної, музично-естетичної компетентності. З нашої точки зору, цим він доводить, що естетика напряду пов'язана з культурою, а почуття мають бути окультурені. До того ж, естетична культура має пряме відношення до практик естетичного виховання, що складає механізм набуття культурного досвіду. Позитивної оцінки заслуговує звернення до музичної культури, яка здатна поєднати в собі знання і цінність, досягнути загальне та індивідуальне, виражене і невимовне.

Вагомою складовою дисертації є узагальнення досвіду ряду українських закладів вищої освіти: Київської академії мистецтв імені Павла Чубинського, Луганської державної академії культури і мистецтв, Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Дніпровської академії музики, Національної музичної академії України та ін.

Заслуговує на схвальну оцінку створена дисертантом модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів із професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. Її структура відповідає поставленим цілям, має функціональний зміст і включає як інваріантні (мета, педагогічні умови, принципи, підходи), так і варіативні компоненти (методи, форми, засоби, технології навчання). Модель представлена багатокomпонентною структурою, що базується на сучасних підходах і враховує потреби особистісного та професійного розвитку студентів. Важливо, що дисертант бачить її мету в тому, щоб розвинути у майбутніх бакалаврів здатність інтегрувати естетичні цінності у власну

професійну діяльність та створювати середовище, яке сприятиме формуванню відповідного ціннісного світогляду у здобувачів освіти. Особливе місце належить у дисертації методологічним підходам, які є змістовними детально охарактеризованими, а їх інтеграція породжує багатогранну методичну базу, що забезпечує комплексну основу для формування естетичної компетентності майбутніх фахівців.

З огляду на концептуальні засади представленої моделі, процес формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів структуровано в кілька взаємопов'язаних етапів, які є послідовними, логічними, педагогічно обґрунтованими, сприяють осмисленню їх крізь призму особистісного досвіду та формування відповідного ціннісно-світоглядного фундаменту. Бачиться особливо суттєвим, що представлена модель спрямовує процес навчання на формування цілісної компетентної особистості, здатної до естетичного самовираження, педагогічної творчості та виховання естетичних цінностей у майбутніх фахівців.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні, опублікованих працях. Високий ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і результатів наукового пошуку забезпечується в дисертації Лю Ціна логікою презентації наукового апарату дослідження, який сформульовано коректно й цілком кваліфіковано. Він віддзеркалює сутність і змістове наповнення ключових понять та в загальному сенсі дозволяє цілісно уявити авторське бачення вирішення окресленого завдання, його алгоритм, інструментарій, способи інтерпретації одержаних результатів, репрезентативність джерельної бази тощо. Підтвердженням достовірності й результативності проведеного дослідження слугує цілісне поєднання здобувачем теоретичної, методичної та дослідно-експериментальної роботи з формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти, логіка розгортання якої є цілком переконливою. Зважаючи на зазначене, дослідницький пошук дисертанта було сконцентровано на глибоко виваженому теоретичному обґрунтуванні сутності ключових понять дослідження та характерологічних можливостях ряду фахових дисциплін.

Особливу вагомість представляють визначені методологічні наукові підходи (системний, особистісно-орієнтований, культурологічний, рефлексивний, міждисциплінарний, діяльнісний, компетентнісний, поліхудожній) та педагогічні принципи (науковості, систематичності, позитивної мотивації, індивідуалізації, наочності, міждисциплінарності, зв'язку теорії з практикою, культурно-естетичної детермінації освітнього процесу та ін.). Симбіоз означених підходів, принципів, етапів навчання, комплекс ефективних (теоретичних, емпіричних, математичних, статистичних та графічних) методів, спрямованих на досягнення поставленої мети й вирішення завдань дослідження,

уможливили розроблення *методики* формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів з професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін та експериментальну перевірку її ефективності.

З огляду на вищезазначене, безсумнівною є наукова новизна дослідження, оскільки, *по-перше*, незважаючи на зростаюче визнання важливості естетичної освіти, залишається проблемою її систематичне включення до навчальних програм закладів вищої освіти, до того ж естетичний вимір часто розглядається як допоміжний, а не основний компонент професійного розвитку; *по-друге*, незважаючи на те, що ефективність інтеграції художніх і ціннісних орієнтацій в професійну підготовку студентів є визнаною і не викликає заперечень, все ж її практичну складову досліджено недостатньо. Адже саме такого напрямку інтеграція сприяє підвищенню креативності, емоційного інтелекту й комунікативної компетентності майбутніх фахівців, а зазначені якості є критично важливими для успіху на динамічному світовому ринку праці. Тож маємо підстави стверджувати, що основні наукові результати дослідження отримані дисертантом особисто і характеризуються науковою *новизною*, описаною в переліку здобутків, що отримані *вперше*. Зміст рецензованої роботи свідчить про ґрунтовне опрацювання дослідником обраної проблеми, творче застосування загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що дало можливість досягти поставленої мети і вирішити систему конкретно-теоретичних і прикладних завдань.

Значення для науки і практики одержаних автором результатів полягає у розробленні та впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти авторської моделі формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів із професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін («Загальна та професійна педагогіка», «Формування ціннісного світогляду» «Історія педагогіки», «Лідерство та адміністрування», «Інноваційні технології в освіті» та ін.); форм, методів і технологій проведення практичних занять (рольові, ділові ігри, міждисциплінарні практикуми, творчі курси; міждисциплінарний хаб, кейс-метод, мультимедійний кейс, «мозковий штурм», індивідуальні есе, рефлексія, візуальне моделювання, інфографіка, відеовізитівка, фотоколаж та ін.) Результати дослідження можуть бути використані в процесі реалізації педагогічних умов формування естетичної компетентності студентів через інтерактивні заняття, інтернет-ресурси, мультимедіа, онлайн-платформи, онлайн-дизайн редактори, засоби цифрового мистецтва тощо.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих наукових працях. Отримані результати дисертаційного дослідження було оприлюднено в 10 наукових працях, з яких 4 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, стаття у науковому виданні іншої держави, 5 тез наукових доповідей.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Рецензована дисертація чітко структурована, складається з анотацій українською та англійською мовами, списку

публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (167 найменувань), додатків. Загальний обсяг дисертації становить 219 сторінок та містить 11 таблиць і 14 рисунків.

Структура дисертації заслуговує схвалення, вона відповідає меті та завданням дослідження і сприяє забезпеченню логіки в представленні матеріалу і його змістовій завершеності. У *вступі* здобувачем комплексно окреслено науковий апарат: обґрунтовано актуальність обраної теми, чітко сформульовано мету та систему завдань, визначено інструментарій наукового пошуку. Належним чином розкрито наукову новизну отриманих результатів та їх теоретико-практичне значення для педагогічної науки і практики. Коректно відображено відомості про апробацію, впровадження результатів дослідження та їх висвітлення в наукових публікаціях за темою дисертації, означено структурні компоненти роботи.

У *першому розділі* в контексті висвітлення основ естетичної компетентності студентів університетів, переконливо доводиться, що естетика є важливою галуззю знань, яка досліджує емоційно-чуттєве сприйняття дійсності й діяльність, засновану на уявленні про красу. Її сутність полягає в багатоманітності естетичного ставлення людини до всесвіту, до мистецтва, охоплюючи природу, суспільство, людину та її діяльність у всіх життєвих сферах, у тому числі професійно-виробничій. Естетичну компетентність дисертант трактує як здатність розуміти, цінувати та створювати красу. Формування естетичної компетентності визначено як ключовий компонент сучасних освітніх програм, враховуючи його роль у сприянні гармонійному особистісному розвитку індивіда, сенсорному збагаченні та культивуванні духовних цінностей. Цілком справедливо автором відстоюється думка, що розвиток естетичної компетентності відбувається через формування естетичної свідомості, уяву, фантазію, художньо-творче мислення, образне сприйняття дійсності, служить каталізатором в активізації процесу формування *людини культури*. Відтак, здобувачем наголошується, що формування естетичної компетентності у студентів сприяє усвідомленню ними значення краси у фаховій діяльності та дозволяє інтегрувати естетичні принципи з практичними навичками. Ним цілком слушно висловлюється позиція, згідно з якою головна мета освітньої діяльності полягає в тому, щоб надати майбутнім фахівцям необхідні знання та навички для оцінки і створення естетичних об'єктів, тим самим інтегруючи красу в професійне середовище. Заслуговує на схвалення переконлива думка дисертанта, що формування естетичної компетентності студентів університетів є складним і водночас надзвичайно важливим процесом, що потребує цілісного, інтегративного підходу. Його ефективність забезпечується не лише за рахунок змісту фахових дисциплін, а й завдяки поєднанню аудиторної, самостійної та позааудиторної діяльності, а також, значною мірою, завдяки залученню студентів до різноманітних культурно-мистецьких заходів.

До честі дисертанта, його досвід та наукова спостережливість привели здобувача до висновку про те, що гуманітарні дисципліни, включаючи філософію, культурологію, історію української культури, етнопедагогіку та психологію, мають значний потенціал у розвитку естетичної свідомості, смаку та здатності сприймати і створювати красу. Інтеграція методів активного навчання, тренінгів, тематичних досліджень, майстер-класів, театральних вистав, літературних вечорів та відвідування мистецьких заходів слугує гарантією формування глибокого емоційного та культурного досвіду. На підставі здійсненого аналізу, дисертантом встановлено, що структурно-функціональна характеристика естетичної компетентності студентів може бути утворена мотиваційним, когнітивним, діяльнісно-поведінковим, ціннісно-змістовним, емоційно-вольовим, рефлексивним компонентами. *Мотиваційний компонент* є ключовим для розвитку естетичної компетентності, оскільки він впливає на внутрішній стимул для постійного розвитку та вдосконалення естетичних знань і навичок. *Когнітивний компонент* забезпечує інтелектуальну основу для розуміння та оцінки естетичних явищ, включаючи знання естетичних категорій, законів і принципів, а також історії мистецтва, культурних традицій тощо. *Діяльнісно-поведінковий компонент* естетичної компетентності забезпечує її практичну реалізацію, сприяючи активній участі особистості в естетичній діяльності. Він характеризується здатністю втілювати естетичні знання та почуття в практичну діяльність. *Ціннісно-змістовний компонент* визначається як система естетичних цінностей та ідеалів, що формують світогляд та ставлення особистості до мистецтва і краси. *Емоційно-вольовий компонент* є ключовим у забезпеченні глибокої емоційної залученості та активної участі особистості в естетичному процесі, тим самим сприяючи формуванню естетичної культури. *Рефлексивний компонент* включає здатність до самопостереження, самокритики та усвідомлення власних естетичних цінностей і принципів, що сприяють глибокому розумінню та аналізу естетичних переживань і дій.

У результаті наукового пошуку сформульовано авторське визначення поняття «естетична компетентність студентів університетів», під яким розуміється професійна якість, що є складною інтегративною характеристикою та включає в себе здатність індивіда реалізовувати свій естетичний потенціал у професійній та суспільній сфері. Вона формується через естетичне виховання, навчання та практичну діяльність, спрямовану на створення і сприйняття краси; характеризується здатністю молоді людини реалізовувати свій естетичний потенціал на практиці.

Другий розділ дисертаційного дослідження презентує ґрунтовний розгляд формування естетичної компетентності майбутніх педагогів, *методики* визначення і обґрунтування домінуючих педагогічних умов підвищення її ефективності. До них віднесено: використання культурного контексту фахових дисциплін; використання міжпредметних зв'язків під час

вивчення фахових дисциплін; наочність і мультимедійність освітнього контенту; використання інтерактивних технологій і творчих методів навчання; співпрацю з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову. Маємо наголосити, що застосоване методичне забезпечення, як невід'ємна складова методичних основ формування естетичної компетентності студентів, є безперечним здобутком дисертанта, оскільки забезпечують узгодженість між необхідністю ефективної підготовки майбутнього фахівця та одночасним його прагненням розвивати власний професіоналізм задля якісного виконання фахових функцій у системі освіти.

Дисертант переконливо доводить, що формування естетичної компетентності майбутніх педагогів у процесі вивчення фахових дисциплін є результатом цілеспрямованої реалізації комплексу запропонованих педагогічних умов. На цьому ґрунті процес формування естетичної компетентності, за задумом дисертанта, відбувався в три етапи, які є багатовекторними, змістовними і послідовними та дозволили ефективно використати їх у методичному забезпеченні процесу формування естетичної компетентності.

Заслугове на схвальну оцінку створена здобувачем модель формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів із професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін, яка включає три взаємопов'язані блоки, кожен з яких має своє призначення. *Концептуальний блок* ґрунтується на поєднанні системного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, міждисциплінарного, технологічного, діяльнісного, культурологічного і рефлексивного підходів, які забезпечують цілісність та ефективність педагогічного процесу. Він представлений системою педагогічних принципів. *Змістово-діяльнісний блок* визначає педагогічні умови формування естетичної компетентності: використання культурного контексту фахових дисциплін та міжпредметних зв'язків під час вивчення фахових дисциплін, наочності й мультимедійності освітнього контенту, інтерактивних технологій і творчих методів навчання, а також співпраці з фахівцями, діяльність яких має естетичну складову та розкриває змістові та методичні аспекти формування означеної якості особистості. *Оціночно-результативний блок* передбачає оцінювання рівня сформованості естетичної компетентності за визначеними компонентами та критеріями. Запропонована модель, з нашої точки зору, є відкритою, динамічною та адаптованою до сучасних викликів освіти, забезпечує позитивну динаміку розвитку естетичного мислення, творчих здібностей і професійної самореалізації майбутніх педагогів.

Третій розділ дисертаційного дослідження засвідчує високий рівень проведення здобувачем експериментальної перевірки ефективності методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів із професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. Розроблення критеріально-рівневої бази було зумовлене потребою у вивченні як стану сформованості естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти

під час констатувальної частини дослідження, так і для перевірки результатів дослідницької роботи в процесі формувального експерименту. Відмітимо, що дисертанту вдалося цілком коректно здійснити діагностичні процедури серед студентів та виявити чотири рівні сформованості у них естетичної компетентності (низький, середній, достатній, високий). Змістове наповнення процесу формування досліджуваного утворення забезпечувалося потужним дослідницьким доробком здобувача, реалізацію якого було спроектовано на всі три етапи педагогічного експерименту із застосуванням провідних методів, низки технологій і форм навчання. На *першому етапі* було визначено мету й завдання експериментальної перевірки, систему вимірів та обліку отриманих результатів. *Другий етап* передбачав проведення констатувального експерименту, на *третьому етапі* було здійснено формувальний експеримент. Глибоко продумане регулятивно-координуюче управління процесом формування естетичної компетентності майбутнього бакалавра забезпечили успішне вирішення завдань рецензованого дослідження. Під час досить прискіпливої роботи, проведеної дисертантом у межах експериментальної перевірки ефективності методичного забезпечення процесу формування естетичної компетентності студентів за визначеними критеріями (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-змістовий, діяльнісно-поведінковий, емоційно-рефлексивний) і відповідними показниками було констатовано помітну позитивну динаміку рівнів сформованості вказаного феномену в учасників експериментальної групи за всіма його компонентами. Ці показники зображені у ряді таблиць, рисунків і діаграм, у яких зафіксовано зростання частки студентів із високим рівнем (+10,8 % в ЕГ проти +4,7 % у КГ) та зменшенні кількості студентів із низьким рівнем (-5,7 % проти -2,3 % в КГ), що підтвердило статистичну значущість результатів дослідно-експериментальної роботи.

Таким чином, маємо підстави засвідчити результативність розв'язання поставлених у дисертації завдань та зробити висновок про те, що в роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано оригінальний підхід до вирішення актуальної для сьогоденної педагогічної науки і практики проблеми щодо формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів із професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін. Вона полягає у цілісному аналізі сутності естетичної компетентності студентів університетів, відображенні її змісту, принципів і структури; визначенні домінантних педагогічних умов формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів, розробленні та експериментальному впровадженні методики формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів професійної освіти у процесі вивчення фахових дисциплін. Отже, мета дослідження досягнута, завдання вирішені, що підтверджено загальними висновками, які розкривають зміст роботи і висвітлюють послідовне виконання завдань дослідження.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації. Аналіз тексту дисертації дає підстави зробити висновок про дотримання здобувачем загальних вимог академічної доброчесності. В основному тексті автором оформлено покликання на використані наукові праці, періодичні видання, документи тощо. Анотація відображає поетапність вирішення мети і завдань дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне, в контексті наукової дискусії, висловити деякі зауваження:

1. Дослідження набуло б більшої досконалості, якби при аналізі ряду категорій, положень автор не обмежувався наведенням думок інших дослідників, а й пропонував авторську позицію, власне їх розуміння (с. 35, 49, 86, 104, 118, 123 та ін.).

2. У дисертації справедливо наголошується, що формування естетичної компетентності актуалізується через інтеграцію принципів (с. 92), а значний вплив на формування цієї якості мають педагогічні умови (с. 100). Водночас при формулюванні особливостей власних педагогічних умов (всього 10, 5 найбільш значущих) для підвищення ефективності формування естетичної компетентності відсутні посилання автора на думки відомих учених щодо змісту і напрямку цих умов (с. 107–111).

3. У дисертаційному дослідженні добре проаналізовані методологічні підходи до формування естетичної компетентності в майбутніх педагогів. Водночас не всі підходи відображені в моделі, до якої не внесено поліхудожній, полікультурний і партисипативний (с. 141).

4. Етапи формування естетичної компетентності за автором передбачають самостійну креативну діяльність студентів, самоаналіз, осмислення особистих змін, однак у моделі ці важливі фактори не знайшли відображення (с. 143).

5. У назві таблиці 2.1 застосовано вираз «формування компетентності засобами фахових дисциплін». З нашої точки зору сама дисципліна не може бути засобом без відповідного інструментарію, який чітко представлений у дисертації, а також різноманітних видів діяльності (с. 113).

6. Повністю схвалюючи доволі насичені та змістовні додатки, все ж вважаємо, що приклади занять, що розміщені на с. 154–155 дисертації було б доречним представити у додатках.

Висловлені зауваження мають, здебільшого, характер побажань і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, якій притаманні наукова новизна, високий теоретичний рівень, практична значущість, глибина і послідовність наукових підходів та не знижують загального позитивного враження від представленого методичного

забезпечення процесу формування естетичної компетентності майбутніх бакалаврів із професійної освіти в процесі вивчення фахових дисциплін.

Висновок. Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація на тему: «Формування естетичної компетентності студентів університетів у процесі вивчення фахових дисциплін» є самостійним, завершеним дослідженням, має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами), а її автор Лю Цін заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент професор кафедри хорового диригування та теорії і методики музичної освіти факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор Сергій ГОРБЕНКО